

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министър на образованието и науката

№.....
..... 2018 г.

ДО
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ДОКЛАД

от Красимир Вълчев – министър на образованието и науката

Относно: *проект на Постановление на Министерския съвет за назначаване на преподаватели по български език и литература в чуждестранни висши училища*

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА МИНИСТРИ,

На основание чл. 31, ал. 2 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация и чл. 6, т. 2 от Закона за нормативните актове, и във връзка с чл. 11, ал. 1 и ал. 2 от Закона за българите, живеещи извън Република България с предлагам на Вашето внимание проект на Постановление на Министерския съвет за назначаване на преподаватели по български език и литература в чуждестранни висши училища.

Преподавателите по български език и литература в чуждестранни висши училища се изпращат на основание международните договори за образователен, културен и научен обмен с други държави по които Република България е страна.

Към момента географското разпределение на преподавателите по български език и литература в чуждестранните висши училища е на два континента – Европа и Азия в общо 20 държави.

В 14 държави от Европейския съюз (Австрия, Великобритания, ФРГ, Гърция, Ирландия, Италия, Полша, Румъния, Словакия, Словения, Унгария, Хърватия, Чешка

Република, Франция). В 4 държави извън Европейския съюз (Албания, Руска Федерация, Украйна, Сърбия) и в две държави в Азия – Индия и Китай. Концентрацията на преподаватели по държави е най-силна в Полша, Италия, Украйна и Гърция, където имаме изпратени преподаватели в три висши училища. В Сърбия, Унгария, Румъния, ФРГ, Словакия, Руска федерация – две висши училища, а в Словения, Франция, Ирландия, Великобритания, Индия, Китай – в по едно висше училище.

Понастоящем подборът на преподавателите по български език и литература в чуждестранните висши училища се извършва от специално назначена комисия на основание правила, утвърдени със заповед на министъра на образованието и науката. Общите и специфични изисквания за заемане на вакантните места за преподаватели в чуждестранни висши училища се обявяват за всяка академична година на интернет страницата на Министерство на образованието и науката. Кандидатурите за избраните от комисията за преподаватели се изпращат за одобрение от съответното чуждестранно висше училище. Мандатът на преподавателите е петгодишен, като те се командироваат за следващата академична година на основание положителна оценка на работата им в чуждестранното висше училище и от Комисия, която е натоварена и с избора на новите преподаватели. Командирането е в съответствие с Раздел II „Дългосрочно командироване на служители в българските държавни средни училища в чужбина и на български преподаватели в чуждестранни училища и университети“ от Наредбата за дългосрочните командировки в чужбина. За времето на командироване преподавателите ползват неплатен отпуск от основния си работодател – българско висше училище или академичен институт или друго самостоятелно структурно звено на Българската академия на науките, в които работят. Министърът на образованието и науката ги командирова за съответната академична година в чуждестранното висше училище.

Условията за изпращане на преподаватели по български език и литература в чуждестранните висши училища са регламентирани в двустранните международни договори за образователен, културен и научен обмен със съответните държави на принципа на реципрочност. Отчитайки конкретните специфики на договорните документи, условия на пребиваване на преподавателите по български език и литература в чуждестранните висши училища могат да се обобщят по следния начин:

- I. По отношение на получаване на трудово възнаграждение
 - Преподавателите се назначават на трудов договор в съответното чуждестранно висше училище, като се поемат социалните и здравните осигуровки. В тези случаи към настоящия момент на основание Наредбата за дългосрочните командировки в чужбина от размера на командировъчните средства на преподавателя за съответния месец се приспада нетният размер на получаваната заплата.

- Преподавателите не се назначават на трудов договор в съответното чуждестранно висше училище, а пребивават като гост-лектори. В тези случаи в двустранния договорен документ е регламентирана принципната възможност за размяна на преподаватели по езика, но конкретните условия на обмен са предмет на последващо договаряне между страните. Основавайки се на автономността си чуждестранните висшите училища не назначават на работна заплата преподавателите по български език и литература. Тази тенденция се наблюдава все по-често като получаваните искания за откриване на нови лекторати са без поемане на ангажимент за изплащане на заплата на преподавателя от България. Мотивите на чуждестранните училища, обосноваващи липса на финансов ангажимент към гост-преподавателите, са от финансов характер и са обусловени от тенденциите за все по-малък брой студенти, желаещи да изучават български език, който се конкурира с руския език и другите „малки“ южнославянски езици (словашки, сърбохърватски, словенски). Чуждестранните висши училища делегират изплащането на възнаграждение изцяло на изпращащата страна. Министерството на образованието и науката ги командирова като средствата им за пребиваване са в размера на полагащите се командировъчни пари дневно на основание Наредбата за дългосрочните командировки в чужбина. В тези случаи командированите лица за времето на петгодишния им мандат в чужбина имат прекъсване на трудовия си стаж и осигурителните си права. Ползват неплатен отпуск от съответната структура, която е техен основен работодател в България, а министерството ги командировала на основание Наредбата за дългосрочните командировки.
- Преподавателите се назначат на трудов договор в съответното чуждестранно висше училище, но липсват процедури за признаване на обществено осигуряване между двете страни. Такива са случаите на изпратените преподаватели в Индия и Китайската народна република.

II. По отношение на условията за осигуряване на жилище от приемащата страна.

- Условията за осигуряване на жилище от приемащата страна са различни. В едни случаи се осигурява жилище от наличния сграден фонд на съответното висше училище. В други се предоставят средства за наем на съответния преподавател или се осигурява жилище на преференциален наем, който се заплаща от преподавателя. В изолирани случаи приемащата страна плаща част от наема. Съгласно Наредбата за дългосрочните командировки Министерство на образованието и науката не осигурява средства за наем на жилище. Средствата за наем, предоставяни от приемащата страна се приспадат от командировъчните пари. Преподавателите, които нямат осигурено

жилище и същевременно не получават трудово възнаграждение от чуждестранното висше училище, заплащат разходите за наем с част от командировъчните си.

В стремежа си да засили и укрепи позициите на чуждестранната българистика Министерство на науката и образованието направи анализ на цялостната политика по отношение на командированите преподаватели по български език и литература в чужбина. Със съдействието на дипломатическите представителства на Република България бе направен обзор на преподаването на български език в чуждестранни висши училища от преподаватели, които не са командировани от Министерство на образованието и науката. Очертани бяха тенденциите за развитие през последните години. Констатирани бяха проблемите на чуждестранната ни българистика, подкрепена на държано ниво. Бе очертана необходимостта от целенасочена политика чрез сътрудничество между всички ключови държавни институции. Наред с намаляващият брой студенти и силно конкурентната среда от страна на останалите славянски езици, с които се сблъскват преподавателите по български език и литература, като негативен фактор, влияещ върху тяхната работа, се явяват и социално-битовите условия по време на мандата им. Това ги поставя в неравностойна позиция спрямо останалите гост-преподаватели от другите южнославянски държави.

Новият акт цели да постави българските преподаватели в равностойна позиция спрямо останалите гост-преподаватели от другите южнославянски държави, които също налагат така наречените „малки езици“ (Словения, Словакия, Хърватия, Чехия). Въпреки че тези страни имат история като самостоятелни държави след 1989 г. ни изпреварват по брой студенти и по географски обхват по континенти на преподаването на езиците, като тези резултати се постигат благодарение на финансова подкрепа и силна рекламна политика на държавно ниво.

Настоящият проект на нормативен документ има за цел да регулира дейността на преподавателите по български език и литература в чуждестранните висши училища и да подобри социално-битовите условия за упражняване на дейността им като уреди трудово-правния статут на тези, които не са в трудовоправни отношения с чуждестранните висши училища.

Постановлението делегира права на държавните висши училища, в чиято структура функционират филологически факултети, и академичните институти и другите самостоятелни структурни звена на Българската академия на науките да командирова преподаватели по български език и литература в чуждестранни висши училища, в случаите когато чуждестранното висше училище изплаща трудово възнаграждение на преподавателя и при наличие на процедури за признаване на обществено осигуряване. Ще бъде дадена възможност на Министерство на образованието и науката да назначава

извън утвърдената численост на персонала и да командирова преподаватели по български език и литература в чуждестранни висши училища само в случаите на липса на трудово възнаграждение или липсват двустранни процедури за обществено осигуряване, както и други случаи, изброени в чл. 3 от проекта.

С проекта се регламентират процедурите за подбор на преподаватели по български език и литература, условията за продължаване на командироването за следващата академична година, продължителността на мандата и общите условия, на които следва за отговарят кандидатите за преподаватели в чуждестранните висши училища.

Необходимите средства за командировъчни на основание Наредбата за дългосрочните командировки в чужбина на преподавателите в чуждестранните висши училища, командировани от висшите училища, академичните институти и другите самостоятелни структурни звена на Българската академия на науките, които получават трудово възнаграждение от приемащата страна и при наличие на процедури за признаване на обществено осигуряване се осигуряват от Министерство на образованието и науката по бюджетите на съответните структури.

На преподавателите по български език и литература в чуждестранни университети, назначени извън щатната численост на Министерство на образованието и науката, ще се осигуряват средствата за работната заплата, осигурителните вноски за сметка работодателя и командировъчните на основание Наредбата за дългосрочните командировки. Работната заплата няма да надвишава двукратния размер на минималната месечна работна заплата за страната при условие, че чуждестранното висше училище не изплаща трудово възнаграждение на преподавателя или липсват двустранни процедури за обществено осигуряване.

Проектът на акт няма да доведе до пряко и/или косвено въздействие върху държавния бюджет, поради което се прилага одобрена финансова обосновка от министъра на финансите в съответствие с чл. 35, ал. 1, т. 4, б. „б“ от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация.

По проекта на акт е изготвена предварителна оценка на въздействието и са проведени обществени консултации като за резултатите от тях е изготвена обобщена справка.

Предложеният проект на акт на Министерския съвет не е свързан с прилагането на европейското законодателство, поради което не се налага изготвяне на справка за съответствие с европейското право.

**УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА МИНИСТРИ,**

Предвид гореизложеното и на основание чл. 8, ал. 3 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация, чл. 6, т. 2 от Закона за нормативните актове, и във връзка с чл. 11, ал. 1 и ал. 2 от Закона за българите, живеещи извън Република България, предлагам на Вашето внимание проект на Постановление на Министерския съвет за назначаване на преподавателите по български език и литература в чуждестранните висши училища.

КРАСИМИР ВЪЛЧЕВ

Министър на образованието и науката

ПРОЕКТ!